

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 85. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992359827424/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

og Overordenlige. Den Tvang, hvori han af denne Fader holdtes, har givet ham utaalmodig Længsel efter Frihed for de Baand, der trykker ham, og en stor Sky for at paalægge sig nye Baand.

Saaledes udviklet indføres han ved et Hof, hvor Alt er Ensformighed og Tvangsregler. Han lider under alle de Platheder, han maa høre, han som fra sin tidligste Ungdom af har næret en uovervindelig Afsky for alle dogmatiske Sætninger og Formler:

«Naar jeg hørte Middelmaadigheden snakke selvbehageligt om aldeles utvivisomme, urokkelige Grundsætninger paa Moralens, Vedtægtens eller Religionens Omraader, der for den alle staar i lige Linie, saa følte jeg mig drevet til Modsigelse, ikke saa meget fordi jeg havde en modsat Mening, som fordi jeg tabte Taalmodigheden over at maatte høre paa saa massiv og kluntet en Vished. Uvilkaarligt var jeg paa min Post overfor alle disse almindelige Regler, der skulde gælde uden mindste Indskrænkning, uden ringeste Tillempning. Dumriancrae sætter deres Moral til en fast og udelelig Masse, saa den er ganske ude af Stand til at gennemtrænge deres Handlinger og stiller dem frit i alle enkelte Tilfælde.»

Han hævner sig for den Kedsomhed, han føler, ved at gøre sig lystig over sine Omgivelser og deres Livsregler og faar derved snart Ord for Ieffærdig Ondskabsfuldhed. Fortælleren billiger ikke selv sin Spottelyst og sin Trods. «Men,» siger han, «jeg kan til min Undskyldning anføre, at man behøver Tid til at vænne sig til Menneskene, som de er, til det, som Egennytte, Affektation, Forfængelighed og Fejghed har gjort dem til. Den Forundring, man i den første Ungdom føler over et saa kunstigt og saa vilkaarlig indrettet Samfund, røber snarere et naturligt Sindelag end en fordærvet Aandsretning. Dette Samfund har desuden Intet at frygte af os: det tynger i den Grad paa os, dets dumpe Indflydelse er i den Grad mægtig, at det ikke behøver lang Tid til at omforme os efter det almindelige Mønster. Vi undrer os da kun over vor første Forundring, ligesom man tilsidst aander frit i et menneskefyldt Rum, hvis Luft i første Øjeblik neppe syntes En til at indaande.»

Disse Skærmydsler med indskrænkede Omgivelser kan imidlertid ikke udfylde den unge evnerige Mand. Han slæber paa sin Utilfredshed som paa en Kugle ved Benet. Ligesom René og Obermann hører han til det Slægtled af Sønner, hvem deres Fædre ikke syntes at have levnet nogen Gerning at udføre. Det

Tilkommende har ingen Interesse for ham; thi han har foregrebet det Alt i sin Fantasi, og det Forbigangne har gjort ham gammel, thi han har levet nogle Aarhundreder i sin Tanke. Han har attraaet meget, men intet villet, og jo mere viljeløs han føler sig, des mere udvikles hans Forfængelighed; thi Forfængelighed er altid det Fyld, hvormed de Evne- eller Viljesvage for-gæves søger at udstoppe Hullerne i deres Vilje eller deres Natur-gaver. Han ønsker at elske og at blive elsket; thi han vil bruge Kærligheden som en Styrkedrik for sin Selvfølelse. Han vil opnaa en kraftigere Fornemmelse af sit Værd, stige i sine egne og Andres Øjne gennem en afgjort Triumf og Skandale. Kærlighedens Lykke staar for ham som den: endelig engang at føle sin Vilje, idet han bøjer en anden Vilje ind under sin. Han er ikke af Naturen mere troløs end andre Mænd. Han vil kunne elske mere omt, handle mere opofrende end mangen Anden. Men for at han nu skulde kunne elske med Troskab, maatte mange Betingelser være anderledes. Han er for ung til ikke overfor en Kvinde at føle mere Nysgerrighed og Æventyrlyst end Elskov, han er for svag og umandig til, selv om han elskede dybt, at kunne bevare denne Følelse uskadt, ifald den møder enstemmig Misbilligelse hos Omverdenen, og fremfor Alt er han trods al sin Forskellighed fra sin Fader altfor meget hans Søn til uden Selvfordobling eller Selvironi at kunne sætte hele sit Væsen paa ét Kort. Han er forskellig fra og lig med Faderen, som det begyndende 19de Aarhundrede var det 18des Modstander og Barn.

Og hvem er saa *hun*? Hun er af Digteren med Flid tegnet saaledes, at Adolphe's Kærlighed til hende, hvor stærk den end er, engang maa vige for Forholdene og Samfundet. For det Første er Adolphe ikke den første Mand hun har elsket, og Samfundets Omdømme har allerede mærket hende, før hun lærer ham at kende; hun er ikke hans Jævnlige i Samfundsstilling, skønt nok i Staa. For det Andet er hun betydeligt ældre end han, altsaa heller ikke hans Jævnlige i Aar. For det Tredje har hun en lidenskabelig, magtelskende Karakter, der kun vilde kunne smelte sammen med hans, ifald Samfundet medvirkede til Sammensmeltningen, men som maa gøre baade ham og hende ulykkelige, hvis Samfundet forhæder ham mod hende.

Eleonore er i det Øjeblik, Adolphe lærer hende at kende, ikke nogen ung og uerfaren Pige, hvem en første Elskov griber.